

McCartismes als països de l'Est

Les bruixes de l'Est

A Alemanya i a Txecoslovàquia, sobretot, porten els responsables comunistes davant els tribunals. Els mètodes de persecució que utilitzen les antigues víctimes recorden els que havien fet servir els botxins.

Qui ens dóna a dret a jutjar així? ¿Qui som nosaltres per a acusar d'aquesta manera els nostres conciudadans de l'Est?" Peter Caesar, ministre de Justícia del *land* de Renània-Palatinat trencava amb aquestes declaracions el clima d'histèria o de silenci autocomplaent que des de fa mesos envolta la caça de bruixes desencadenada a Alemanya. La crida ètica del ministre Caesar saltava quan feia poques hores que el diputat comunista Gerhard Riege havia aparegut penjat a casa seva. Gerhard, militant del Partit del Socialisme Democràtic —hereu del partit comunista de la RDA— no havia pogut aguantar la pressió psicològica de les acusacions: el denunciaven com a col·laborador de la Stasi, la policia política, des de l'any 1954.

I és que la caça de bruixes d'Alemanya no s'atura només davant els que tenen responsabilitats criminals per la seva actuació durant la dictadura. A més de les pressions diplomàtiques per l'extradició de Honecker; de les acusacions i insinuacions contra els comunistes que van fer la transició i la unificació —Hans Modrow, Wolfgang Berhofer—; del judici contra els soldats que feien guàrdia al mur, les exigències de catarsi i les insinuacions de sospita afecten ja una bona part de la classe política i dels intel·lectuals dels anomenats *oasis*, els alemanys de l'Est.

Fins al punt que el sindicat de periodistes, el DJU, ha donat un seriós toc d'alerta no sols a la premsa sensacionalista sinó també al prestigiós *Der Spei-*

gel. El sindicat, controlat pels socialdemòcrates, ha dit que ja n'hi ha prou d'insinuacions: que presentin proves o, si no, que calli tothom.

DESCOMUNISTITZEM-NOS

Però amb proves o sense, és difícil de deixar de parlar sobre un passat tan dolorosament pròxim. El cap de les societats

de l'Est no para de barrinar. Es formulen preguntes, es busquen respostes. S'intenta saber per què un de cada quatre ciutadans de l'Est va tenir a veure alguna vegada amb feius brutes de delació. Moltes d'aquestes qüestions ja han estat plantejades al Simposi Internacional sobre Descomunizació i Democràcia fet recentment a Varsòvia. Els organitzadors del Simposi van dir d'entrada que no es tractava de debatre ni de justificar la caça de bruixes, sinó de fer un es-

Hans Modrow pot ser portat als tribunals. ARXIU

forç intel·lectual i ètic que contribuís a la ruptura amb el passat. Però els debats es van desbordar i una bona part de la delegació txecoslovaca —els representants democratacristians i ultraliberals— van acabar justificant la persecució. "A Txecoslovàquia els postcomunistes estan a la defensiva, fet que no passa a altres països. I això gràcies a la Llei d'Il·lustració".

La Llei d'Il·lustració. Així es diu la normativa legal aprovada pel Parlament txecoslovac per depurar les responsabilitats del règim comunista. Els punts fonamentals de la llei són dos: incapacitació civil durant cinc anys dels

funcionaris i dirigents de l'antic règim –excepte els líders de la Primavera de Praga–, i persecució penal per al que divulgui idees comunistes. La llei va haver de ser reelaborada i rectificada. En la redacció inicial no es feien distincions, i es donava el cas que dirigents democràtics com el primer ministre Marian Calfa i el president del Parlament, Dubcek, podien ser inhabilitats durant cinc anys.

CONFESSIONS A PRAGA

Però després de la realitat ha estat una altra. Entre els 140.000 ciutadans encausats i cridats a declarar per l'anomenada Comissió 17 de Novembre –presidida per l'ex-membre de la Carta 77, Jiri Ruml– hi ha gent que va sortir al carrer a l'agost del 1968 per parar els tancs soviètics. El cas més conegut és el de Zdenek Mylnar, secretari del Comitè Central durant el període reformista i home de confiança de Dubcek. Un altre cas que promet provocar escàndol i rebombori és el de Vladimir Meciar, ex-primer ministre d'Eslovàquia després de les eleccions democràtiques del juny del 1990. Meciar, l'acusen d'haver col·laborat amb la policia comunista, la STB. I el líder eslovac es defensa dient que el volen involucrar en una operació de desprestigi perquè tots els sondatges indiquen que la seva opció de centreesquerra i nacionalista podria guanyar les eleccions del juny que ve a Eslovàquia.

Les acusacions, investigacions i confessions que s'efectuen aquests dies a Praga davant la Comissió 17 de Novembre no serien estranyes, doncs, a la batalla política que es prepara a Txecoslovàquia entre dretes i esquerres. La dreta ultraliberal representada pel ministre d'Economia Thatcherià, Václav Klaus, aspira a l'hegemonia política i a mantenir alhora el centralisme federal i no dubta a fer acusacions d'esquerranisme i d'infondre sospites de comunisme 'penedit'. Els principals perjudicats serien els homes que formaven l'ala esquerra del desaparegut Fòrum Cívic –Jiri Dienstbier i Valter Komarek– avui refugiats en opcions progressistes i socialdemòcrates.

Són precisament els sectors progressistes que avisen de la perillositat i dels riscos de la Llei d'Il·lustració com a arma de dos talls. Les proves per a acusar surten d'uns arxius, els de STB, que van poder ser manipulats fins a última hora per confondre i desestabilitzar. Cal no oblidar que el ministre de l'Interior del govern comunista, Frantisek Kincl, va controlar

Alexander Dubcek tampoc escapa a les sospites. ARXIU

tot l'aparell policíac exactament fins al 29 de novembre de 1989, quan els demòcrates ja dominaven el carrer però no pas l'aparell de l'estat.

PAGAR ELS PECATS

L'exemplaritat de la Llei d'Il·lustració txecoslovaca ha tingut lògicament les seves repercussions en els altres països del bloc postcomunista, però amb resultats menys espectaculars. A Hongria van votar una llei que permet de dur als tribunals els responsables de crims durant la dictadura. L'objectiu és clar: purgar, especialment, els que van participar en la repressió de la revolució del 1956. Però a Hongria la transició ha estat ordenada, tranquil·la, sense estridències i això marca els intents de caça de bruixes. La prova és que la llei gairebé no s'ha aplicat i que el Tribunal Constitucional va desestimar fa pocs dies un intent de perllongar vint anys la no-prescripció dels delictes comesos pels comunistes.

A Polònia de ben poc va servir la gairebé solemne declaració del ministre de l'Interior Antoni Macierewicz anunciant una iniciativa legislativa que hauria de portar davant els tribunals els membres de la SB, la policia política comunista. La

transició polonesa és semblant a l'hongaresa: va ser pactada. I aquest factor pesa. Immediatament després de la declaració de Macierewicz el president Lech Walesa afirmava que no es podia excloure els comunistes de la vida social. Walesa tampoc no va fer gaire cas dels intents de la Unió Nacional Cristiana –un dels cinc partits que formen la coalició governamental de dretes– de crear una llei que obligués els comunistes a pagar impostos especials per purgar el seu passat totalitari. El grup parlamentari de l'Aliança de l'Esquerra Democràtica –hereus del partit únic– es va fer un fart de riure. I és que Walesa té raó de no infravalorar els ex-comunistes: no solament són la segona força electoral del país, sinó que, a més a més, molts d'ells han fet una metamorfosi: els antics buròcrates i nomenklaturistes s'han transformat en empresaris influents gràcies a la velocitat i al realisme amb què es va començar a fer la reforma econòmica.

SOCIETATS PATOLÒGIQUES

I la reforma econòmica –reformes econòmiques–, amb el seu estil de xoc, omple l'Est de greus patologies socials i psicològiques. Els milions de parats, el nivell de vida per sota la línia de pobresa, el sentiment de total desprotecció genera en els més joves un incontenible desfici de fugir, d'emigrar. Uns tres milions de ciutadans de l'Est, la majoria polonesos, txecoslovacs i romanesos proven de marxar. Uns dotze milions s'ho plantegen cada dia. Mentrestant, als països més pobres, i molt especialment a Polònia, s'ha disparat l'índex de suïcidis, especialment entre els jubilats, la gent més vulnerable a la misèria. I als països més estables, com Hongria, apareixen un seguit de comportaments socials inimaginables fa uns mesos: 10.000 agressions sexuals en un any i abandó al carrer o als hospitals del 7% dels nadons. Hongria també ha començat a generar xifres preocupants de xenofòbia i de racisme.

Al Simposi de Varsòvia sobre "descomunitització" van ser poques les reflexions realistes i les propostes que no anessin més enllà de la simple repressió. Potser l'anàlisi més lúcida va ser la del professor polonès Bronislav Geremek que va gosar dir que el comunisme continua viu perquè la pràctica totalitària resta ben instal·lada en la psicologia de la societat. Les autèntiques bruixes, doncs, serien les més difícils de caçar.

Llibert Ferri